

czwartek, 11.08.2022

Tradycja święcenia kwiatów i ziół związana z Uroczystością Wniebowzięcia NMP - symbolika kwiatów poświęconych Maryi

W naszej polskiej tradycji, dzień, w którym czcimy Wniebowzięcie Najświętszej Maryi Panny nazywany jest również świętem Matki Boskiej Zielnej. Określenie to ma swoje źródło w podaniu głoszącym, że Apostołowie w Jej grobie zamiast ciała znaleźli kwiaty. Specjalne miejsce w propagowaniu tego święta należy się również średniowiecznemu dziełu pt. „Złota legenda” Jakuba z Voragine. Autor literacko opisuje w nim Zaśnięcie i Wniebowzięcie NMP. „Złota legenda” była w tym czasie tak bardzo popularna, że stała się jednym z natchnień dla Wita Stwosza przy projekcie sceny Zaśnięcia NMP z głównego ołtarza w kościele Mariackim w Krakowie. I tu kolejna ciekawostka – w wielu scenach na skrzydłach bocznych tego ołtarza namalowane, częściowo wyrzeźbione zostały rośliny z naszych polskich łąk, w tradycji związane z Maryją.

Już w IX w., na podstawie wspomnianych apokryfów i krążących legend, zrodził się zwyczaj poświęcania w dniu uroczystości kwiatów, ziół i kłosów zbóż, bo jak mówi stare ludowe przysłowie "w sierpniu każdy kwiatek woła: weź mnie do kościoła." Wierzone, że takie święcone bukiety są symbolem przyrodniczego bogactwa i mają szczególną moc: zapewniają bezpieczeństwo i pomyślność w domostwie, chronią od chorób i zarazy, mają właściwości lecznicze a pozostawione wśród upraw, zapewniają urodzaj.

Niemal od samego początku istotnym elementem kultu Matki Bożej jest porównywanie Jej do najpiękniejszych roślin i kwiatów. Wymownym tego przykładem jest ustanowienie nabożeństw ku Jej czci w maju, kiedy przyroda zdaje się oddawać Maryi całe swoje piękno. Trudno dziś spotkać ludową kapliczkę, w której figura Matki Bożej nie byłaby przyozdobiona kwiatami. Kwiaty, często w obfitości ozdabiają również obrazy maryjne i sukienki zakrywające postać Bogarodzicy, stanowiąc nie tylko dekorację ale przede wszystkim symbolizując Ją samą i Jej liczne cnoty.

Nigdzie nie zachował się opis urody Matki Bożej, ale w wyobrażeniu wiernych była osobą niezwykle piękną i tylko za pomocą kwiatów można określić Jej urodę, co też Jej czciciele zawsze czynili.

Kwiatem, którym Matka Boska najczęściej jest nazywana, jest biały kwiat lilii. "O lilijo, jakżeś Ty wspaniała, wszelkich cnót rozlewasz woń" – te słowa, pochodzące z jednej z maryjnych pieśni w pełni oddają to porównanie. Lilia jest symbolem czystości, niewinności i dziewictwa – cech, które w całej swojej wymowie odnoszą się do Maryi.

Matka Boża nazywana jest również różą. W Litani Loretąńskiej znajduje się wezwanie określające Maryję słowami: "Różo duchowna". Róża jako królowa kwiatów, jest symbolem piękna, które przypisuje się Maryi, a także podkreśla jej królewską godność. Czerwony kwiat róży to także symbol Wcielenia, miłości, macierzyństwa, powściągliwości oraz cierpienia podczas Męki Pańskiej. Kolce róży symbolizują, iż Maryja, bez grzechu poczęta – narodziła się i wyrosła pośród cierni ludzkich.

Matka Boża porównywana bywa także do fiołka. Niebieska barwa tego kwiatu nawiązuje do błękitu nieba i oznacza uduchowanie, kontemplację, pokorę, skromność i wierność. Dlatego też Matka Boża nazywana bywa "fiołkiem pokory". Kwiat fiołka swym kolorem nawiązuje także do niebieskiego płaszcza Maryi.

Na wielu obrazach, zwłaszcza średniowiecznych, w otoczeniu Matki Bożej widać również inne kwiaty, które znajdują się tam nieprzypadkowo. Są symbolami wielu faktów z życia Matki Bożej i Jej Syna. Irsy swoją fioletową barwą są zapowiedzią Męki Pańskiej, malwy symbolizują przebaczenie, którego sprawcą jest Jej Syn. Konwalia, zwana "lilią dolin" jest symbolem czystości Maryi a babka

lancetowata ma wymowę antydemoniczną – osłabia moc szatana, który nie miał dostępu do Matki Bożej. Rumianek, dzięki swoim cechom uzdrawiającym oraz niepozornym walorom, symbolizuje dobroć i skromność Matki Bożej.

Wiele ludowych nazw naszych rodzimych kwiatów nawiązuje do Maryi, są to: ziele Matki Bożej (wierzbnica), kądziółka Matki Bożej (koniczyna polna), warkocze Maryi (dziejanna), włosy Panny Marii (traganek), pantofelki Matki Boskiej (lnica pospolita), łyż Matki Bożej (drzączka średnia). Paluszkami Matki Boskiej nazywano wierzbowkę kiprzyćkę. Wiele roślin kojarzono z ubiorem Maryi. Trzewiczkami Matki Boskiej były m.in. tojad mocny oraz wyżlin większy. Z niebieskich kwiatów goryczki wąskolistnej „szyto” sukienki Matki Boskiej. Piękne kwiaty orlika pospolitego określano mianem rękawiczek Matki Boskiej, tasznik pospolity – torebką Matki Boskiej a przetacznik w medycynie ludowej nazywany był płaszczem Maryi.

Trudno dociec, skąd wzięły się maryjne określenia w ludowych nazwach roślin. Matce Boskiej dedykowane są zarówno rośliny lecznicze jak i te, które są po prostu piękne, ale także rośliny bardzo pospolite i niepozorne. Trzeba pamiętać, że wówczas, gdy tworzone te nazwy, życie ludzkie w znacznie większym stopniu biegło według kalendarza liturgicznego i maryjna duchowość była wszechobecna. Ludzie, którzy nadawali ziołom i kwiatom maryjne przydomki, chcieli mieć Matkę Boską w swojej najbliższej przestrzeni, widzieć Ją wszędzie, mieć Jej widomy znak.

Wielka szkoda, że nazwy te giną bezpowrotnie, a ludzie dzisiaj wstydzą się ich używać, bo wydają się im śmieszne. Nie dajmy tym nazwom zaginać, warto by ta wiedza ożyła, gdyż wnosi w nasze życie głęboki kulturowy sens i kształtuje nasz byt, psychikę i ducha.

(na podstawie "Kwiaty Maryi" T. Basiura, www.katolik.pl)

Jakie kwiaty i zioła mają się znaleźć w bukietcie ofiarowywanym Matce Boskiej?

Według etnografa Zygmunta Glogera w Polsce bukiety na Wniebowzięcie układano z dwunastu rodzajów roślin, powołując się na liczbę Apostołów, a przynajmniej jeden z kwiatów powinien nawiązywać do Jej szczególnych cnót. Niektórzy badacze przytaczają liczbę siedmiu kwiatów w bukietcie – gdyż siódemka już w Starym Testamencie jest symbolem doskonałości. Dziś trudno mieć takie wymagania, zwłaszcza wobec mieszkańców miast, którzy przeważnie nabywają gotowe bukiety. Jednak nic nie stoi na przeszkodzie, by choć jeden kwiat z zakupionego bukietu, ten według nas najpiękniejszy, świadomie związać z postacią Najświętszej Maryi Panny i ofiarować Jej podczas Eucharystii, dziękując za plony swojego życia.

A jeżeli mamy to szczęście i samodzielnie zbieramy zioła i polne kwiaty na bukiet, to z wielkim szacunkiem stąpajmy po łąkach, bo – jak widzimy – tam bogactwo wszelakie i nieprzebrane!

Polecamy również: Maryja - Kwiat nad kwiatami. "Lilia czystości" i "Róża duchowna"

Adam Setkowicz „Matka Boska z Dzieci?tkiem w?ród ??k”